

ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้ไทยแลนด์ 4.0

Environmental Responsibility under Thailand 4.0

วิริยา จงรักษ์สัตย์¹

Wiriya Chongruksut

Received: April 29, 2020

Revised: May 26, 2020

Accepted: May 27, 2020

บทคัดย่อ

ถึงแม้ว่า ในทศวรรษที่ผ่านมา การรับรู้เรื่องความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของกิจการในประเทศไทย ไม่ว่าในภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งภาคบริการจะเพิ่มขึ้น แต่บริษัทไทยส่วนใหญ่มีเพียงแต่นโยบายทางสิ่งแวดล้อมและเน้นการรายงานข้อมูลสิ่งแวดล้อม เพียงเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบและข้อบังคับของหน่วยงานของรัฐ และเพื่อเสริมสร้างภาพพจน์ให้กับองค์กร โดยปราศจากการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง และการรายงานข้อมูลสิ่งแวดล้อมในลักษณะดังกล่าวไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม

บทความนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ และแนวทางในการส่งเสริมให้องค์กรต่าง ๆ แสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้โมเดลไทยแลนด์ 4.0 อย่างจริงจัง

การจัดทำรายงานตามกรอบการจัดทำรายงานขององค์กรแห่งความริเริ่มว่าด้วยการรายงานสากล (GRI) ยังเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ที่จะส่งเสริมให้องค์กรต่าง ๆ แสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและช่วยผลักดันให้บริษัทไทยทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างจริงจัง รวมทั้งช่วยสร้างความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะสร้างคุณค่าให้กับกิจการในบริบทของความยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของสภาธุรกิจโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน หากการจัดทำรายงานตามกรอบของ GRI ได้กลายเป็นข้อบังคับสำหรับบริษัทไทย อาจจะช่วยส่งเสริมให้กลไกการขับเคลื่อนโมเดลไทยแลนด์ 4.0 บรรลุเป้าหมาย ในส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อ สิ่งแวดล้อม ไทยแลนด์ 4.0 การรายงานสากล (GRI)

Abstract

Although the recognition of environmental responsibility of enterprises in Thailand, in the agricultural sector and industry sector, as well as the service sector, in the recent decade

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดอกเตอร์ สาขาการบัญชี คณะบัญชี การเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยพายัพ, e-mail: wiwiya@yahoo.com

has increased, the majority of Thai enterprises have environment policies and report environmental information just for complying with the state's regulations and for reinforcing the corporate image without conducting serious environmental responsibility activities. Moreover, reporting environmental information in the aforementioned feature cannot meet the needs of all stakeholder groups.

This article's objectives are to provide the concept of corporate sustainable development and the guideline to promote the corporate environmental responsibility under Thailand 4.0 earnestly.

The reporting based on the Global Reporting Initiative (GRI) reporting framework is another guideline that will promote the corporate environmental responsibility and help push Thai enterprises doing environmental responsibility activities seriously. In addition, it will also help create the balance among three perspectives: economic, social, and environmental. GRI will create values for firms in the sustainable context, which is consistent with the sustainable development concept of World Business Council on Sustainable Development (WBCSD). If GRI guideline becomes mandatory for all Thai enterprises, it may promote the Growth Engine in Thailand 4.0 model's goal, which enhances green production and consumption, to achieve.

Keywords: Responsibility, Environment, Thailand 4.0, Global Reporting Initiative (GRI)

บทนำ

จากแนวทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ 2555-2559) ส่งผลให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้น เศรษฐกิจไทยที่มีขนาดใหญ่ขึ้น มีฐานการผลิตและบริการที่เข้มแข็ง ตลอดจนโอกาสด้านการค้าและการลงทุนเพิ่มขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) การขยายตัวอย่างรุนแรงของธุรกิจทั้งภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรม โดยปราศจากการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากและมีการปลดปล่อยมลพิษและกากของเสียต่าง ๆ ออกสู่สิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน (สุภัทวธร ทวีจันทร์, 2556, น. 136; ศิลปพร ศรีจันทเพชร, 2560, น. 30) ในขณะเดียวกัน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ยังเกิดจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวของชุมชนเมือง และพฤติกรรมบริโภคของประชาชน ตลอดจนการท่องเที่ยวที่มีการขยายตัวมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งในปี 2558 ประเทศไทยถูกจัดอันดับให้เป็นประเทศที่มีขยะทะเลมากเป็นอันดับ 6 จาก 192 ประเทศทั่วโลก สาเหตุมาจากการทิ้งขยะจากชุมชน นักท่องเที่ยว การประกอบอาชีพทางทะเล โรงงานอุตสาหกรรม และการลักลอบทิ้งขยะลงทะเล ทำให้มีสารตกค้างและมีผลกระทบต่อธรรมชาติ เนื่องมาจากการย่อยสลายยากของขยะทะเล (กรมควบคุม

มลพิษ, 2560) ถึงแม้ว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ได้ผลักดันการกำจัดขยะมูลฝอยให้เป็นวาระแห่งชาติ ส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะมูลฝอย มีการนำของเสียอันตรายมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และสนับสนุนการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการของภาครัฐยังขาดประสิทธิภาพและกฎระเบียบต่าง ๆ ไม่ทันสมัยต่อเหตุการณ์และขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ ประกอบกับประเทศไทยที่เผชิญปัญหาคุณภาพคนและคุณภาพการศึกษาต่ำ รวมทั้งองค์กรและธุรกิจส่วนใหญ่ ยังไม่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ซึ่งปัญหาเหล่านี้อาจนำไปสู่วิกฤตปัญหาสิ่งแวดล้อมในอนาคตได้

ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) จึงเน้นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน การรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เร่งแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม เพื่อลดมลพิษที่เกิดจากการผลิต การบริโภค ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

รัฐบาลไทยเอง ได้หันมาให้ความสำคัญกับสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยสร้างโมเดลการพัฒนา “ไทยแลนด์ 4.0” ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ซึ่งเน้นกลไกการขับเคลื่อน 3 ด้าน และกลไกการขับเคลื่อนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นหนึ่งในกลไกดังกล่าวที่จะทำให้ประเทศไทยมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

สำหรับธุรกิจ แม้ว่ากำไรจะเป็นส่วนสำคัญสำหรับการทำธุรกิจ แต่การดำเนินธุรกิจในทศวรรษที่ผ่านมา องค์กรไม่สามารถมุ่งหวังกำไรเพียงอย่างเดียวได้ เนื่องจากการดำเนินการต่างๆขององค์กรก่อให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและผู้มีส่วนได้เสียทั้งภายในและภายนอกองค์กร ดังนั้น องค์กรจำเป็นต้องมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน (Mohd Ghazali, 2007, p. 251) การดำเนินการต่าง ๆ ขององค์กรนั้น จะต้องคำนึงถึงผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่จะเกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนักลงทุน ผู้ถือหุ้น ลูกค้า คู่ค้า ผู้ส่งมอบ พนักงานบริษัท ชุมชน หรือองค์กรอิสระต่าง ๆ เพื่อให้องค์กรสามารถอยู่ร่วมกับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน (วรทัต วิจิตร, 2559, น. 19) แต่ดูเหมือนว่าองค์กรส่วนใหญ่ดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและการรายงานข้อมูลสิ่งแวดล้อม เพียงเพื่อเสริมสร้างภาพพจน์ขององค์กร หรือใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันเท่านั้น (Gray, Owen, & Adam, 1996, p. 93; Prayukvong & Olsen, 2009, p. 6) ซึ่งลักษณะของรายงานดังกล่าว ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มในข้างต้นได้

ดังนั้น บทความนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กร และแนวทางในการส่งเสริมให้องค์กรต่าง ๆ แสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้โมเดลไทยแลนด์ 4.0 อย่างจริงจัง เพื่อส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

โมเดลไทยแลนด์ 4.0

ในโมเดลไทยแลนด์ 3.0 ประเทศไทยติดอยู่กับ “กับดักประเทศรายได้ปานกลาง” ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งที่ขับเคลื่อนด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม รวมทั้งคู่แข่งที่ขับเคลื่อนด้วยการผลิตสินค้าต้นทุนต่ำ นอกจากนี้ ประเทศไทยยังเผชิญกับ “กับดักความเหลื่อมล้ำ” หรือช่องว่างของรายได้และโอกาสของคนจนและคนรวย และ “กับดักความไม่สมดุล” ระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ในอดีต ประเทศไทยเน้นแต่ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ โดยละเลยการดูแลสิ่งแวดล้อมและการสร้างสังคมที่อยู่ดีมีสุข ซึ่งกับดักทั้งสาม เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจในแนวทางที่ยั่งยืนได้

รัฐบาลไทยจึงสร้างโมเดลในการพัฒนาประเทศที่เรียกว่า “โมเดลไทยแลนด์ 4.0” ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยอยู่บนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน” ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โมเดลนี้ เน้นการพัฒนาที่สมดุลใน 4 มิติ อันประกอบด้วย (1) ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ (2) ความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคม (3) การรักษาสภาพแวดล้อม และ (4) การยกระดับศักยภาพและคุณค่าของมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ โดยกลไกที่จะขับเคลื่อนให้ประเทศไทยหลุดพ้นจาก 3 กับดักดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ (1) กลไกการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Productive growth engine) (2) กลไกการขับเคลื่อนด้วยการสร้างการมีส่วนร่วม (Inclusive growth engine) และ (3) กลไกการขับเคลื่อนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green growth engine)

กลไกการขับเคลื่อนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การมุ่งเน้นธุรกิจการผลิตและการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การมุ่งเน้นการใช้พลังงานทดแทน การปรับแนวคิดจากเดิมที่คำนึงถึงความได้เปรียบเรื่องต้นทุน (Cost advantage) เป็นหลัก มาสู่การคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้จากการลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นทั้งระบบ (Lost advantage) โดยมีหัวใจสำคัญอยู่ที่การพัฒนากระบวนการผลิตให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด นอกจากนี้ ยังเน้นการรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน เร่งแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมเพื่อลดมลพิษที่เกิดจากการผลิตและการบริโภค พัฒนาระบบบริหารจัดการที่โปร่งใสเป็นธรรม ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เร่งเตรียมความพร้อมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ดังนั้น กลไกการขับเคลื่อนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จึงเป็นกลไกสำคัญอันหนึ่ง ที่จะทำให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากกับดักความไม่สมดุล ไปสู่การพัฒนาที่สมดุล และส่งผลให้ประเทศไทยมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

การพัฒนาอย่างยั่งยืน

มัทนชัย สุทธิพันธุ์ (2556, น. 47) กล่าวว่า “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” (Sustainable development) หมายถึง การดำเนินธุรกิจที่สร้างความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อตอบสนองความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย และสร้างความมั่นคงให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

แนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืน สามารถให้คำอธิบายได้หลายมุมมองแตกต่างกัน สภาธุรกิจโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Business Council on Sustainable Development: WBCSD) ได้พัฒนาแผนภาพเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังที่แสดงใน Figure 1

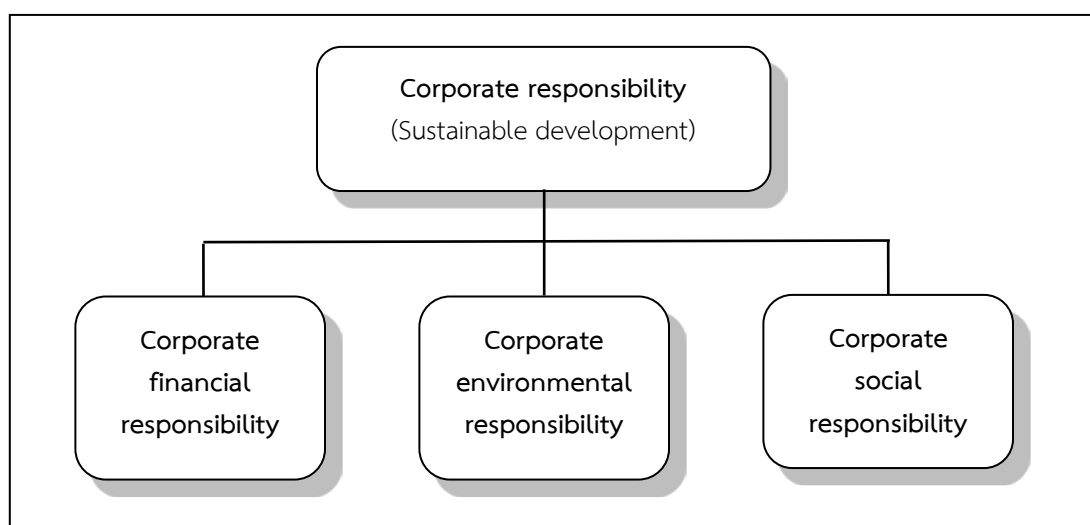

Figure 1 CSR's relationship with Sustainable development
ที่มา : WBCSD (1999, p.3)

สภาธุรกิจโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Business Council on Sustainable Development) (1999) ระบุว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ เป็นส่วนที่สำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากธุรกิจเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ไม่สามารถแยกจากกันได้ และการที่กิจการจะมั่นคงและอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน กิจการจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงิน ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ ไม่ได้มีเพียงความรับผิดชอบต่อทางการเงินที่มีต่อผู้ถือหุ้นและนักลงทุนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบต่อสังคม เพราะเมื่อกิจการมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม จะส่งผลดีให้กับชุมชนและสังคมด้วย สุดท้ายจะส่งผลดีต่อยอดขายหรือรายได้ของกิจการ และการทำกิจกรรมแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมดังกล่าว จะส่งผลให้กิจการสามารถอยู่ในธุรกิจได้อย่างยั่งยืน

ตัวอย่างเช่น กลุ่มมิตรผลซึ่งเป็นผู้ผลิตน้ำตาล ได้นำกากตะกอนหม้อกรองและน้ำกากส่า ซึ่งเป็นของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตน้ำตาล มาทำปุ๋ยอินทรีย์ในไร่อ้อยของบริษัทและเกษตรกร ซึ่งช่วยลดขยะของเสีย ในขณะเดียวกัน ปุ๋ยอินทรีย์ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค ซึ่งถือเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อของกลุ่มมิตรผลต่อสิ่งแวดล้อม และส่งผลดีให้กับชุมชนและสังคม (กลุ่มมิตรผล, 2561) ซึ่งการกระทำดังกล่าว ได้สร้างภาพพจน์และความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับให้กับกลุ่มมิตรผลในระยะยาว (ถือเป็นการรับผิดชอบต่อด้านการเงินขององค์กร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของกิจการ) ดังนั้น ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของกิจการ และเป็นตัวผลักดันให้กลไกการขับเคลื่อนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในโมเดลไทยแลนด์ 4.0 บรรลุเป้าหมาย ซึ่งจะนำประเทศไทยไปสู่การหลุดพ้นจากกับดักความไม่สมดุล

ความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ

การขยายตัวอย่างรุนแรงของธุรกิจทั้งในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ รวมไปถึงขยะมีพิษทั้งของแข็งและของเหลว ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ (Corporate Social Responsibility: CSR) ได้รับความสนใจจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย และกระตุ้นให้กิจการต่าง ๆ ต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

หน่วยงานหลายแห่งได้กำหนดค่านิยมของ “ความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ” ไว้ โดยมีเนื้อหาความหมายที่คล้ายคลึงกัน เช่น European Commission Green Paper ได้ให้ความหมายของ “ความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ” ว่า “เป็นแนวคิดที่บริษัทจะบูรณาการงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมเข้าไปในกิจการและการปฏิสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้เสียโดยสมัครใจ” (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม, 2555ก, น. 178)

ทำนองเดียวกัน มาตรฐานว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000) กำหนดค่านิยมของ “ความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ” ว่า “เป็นเรื่องของการที่องค์กรตอบสนองต่อประเด็นเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งที่การให้ประโยชน์กับคน ชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยจะต้องทำด้วยความสมัครใจ และสามารถวัดผลได้ใน 3 มิติ คือ การวัดผลทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม, 2555ก, น. 178; วาริน ลิ้มวัฒนา, 2008, น. 37) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในขณะที่คณะทำงานส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียน คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ให้ค่านิยมของ “ความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ” หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “บรรษัทภิบาล” ว่าเป็นการดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับการใส่ใจและการดูแลรักษาสังคมและสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักจริยธรรม การกำกับดูแลกิจการที่ดี และการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการ เพื่อนำไปสู่การดำเนินธุรกิจที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม, 2555ก, น. 177)

โดยสรุปแล้ว ความหมายของ "ความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ" หรือ "ซีเอสอาร์" จึงหมายถึง การดำเนินธุรกิจภายใต้หลักจริยธรรมและการกำกับที่ดี ควบคู่ไปกับการใส่ใจดูแลรักษาสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ จะต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและทางสังคมควบคู่กับความรับผิดชอบต่อทางเศรษฐกิจ จึงจะทำให้กิจการอยู่ได้อย่างยั่งยืน ตามหลักแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นองค์กรหนึ่งภายใต้การควบคุมของภาครัฐ ที่กังวลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม อันเนื่องมาจากการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในเดือนสิงหาคม ปี 2550 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้จัดตั้งสถาบันธุรกิจเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility Institute: CSRI) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมแนวคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดำเนินการเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น และได้วางกรอบการจัดทำรายงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมหรือซีเอสอาร์ โดยสถาบันธุรกิจเพื่อสังคมได้ออกแนวปฏิบัติสำหรับการดำเนินงานด้านซีเอสอาร์ที่เรียกว่า "เข็มทิศธุรกิจเพื่อสังคม" สำหรับบริษัทภายใต้การควบคุมของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยอยู่บนพื้นฐานแนวปฏิบัติ 8 หัวข้อ ได้แก่ (1) การกำกับดูแลกิจการที่ดี (2) การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม (3) การเคารพสิทธิมนุษยชนและการปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม (4) ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค (5) การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม (6) การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (7) นวัตกรรมและการเผยแพร่นวัตกรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม และ (8) การจัดรายงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม, 2555, น. 176)

ในขณะที่องค์กรระหว่างประเทศหลายแห่งที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล มีความกังวลอย่างมากเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเพิ่มขึ้น ดังนั้น องค์กรระหว่างประเทศดังกล่าว จึงได้ออกแนวปฏิบัติสำหรับการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อสนับสนุนให้องค์กรมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม และเปิดเผยข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อมต่อผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าว (กิตติมา อัครนพวงศ์, 2558, น. 74)

ตัวอย่างเช่น องค์การสหประชาชาติ ได้ออกแนวปฏิบัติสำหรับการดำเนินงานด้านซีเอสอาร์ (UN Global Compact) ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นหลัก 4 เรื่อง คือ สิทธิมนุษยชน แรงงาน สิ่งแวดล้อม และการทุจริต จะเห็นว่าประเด็นสิ่งแวดล้อม เป็นหัวข้อหนึ่งที่องค์กรแห่งสหประชาชาติให้ความสำคัญ

องค์กรระหว่างประเทศอีกองค์กรหนึ่ง คือ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) ได้พัฒนาแนวปฏิบัติสำหรับบริษัทข้ามชาติ ที่สามารถยึดถือปฏิบัติโดยสมัครใจเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลในประเทศต่างๆ โดยกำหนดแนวทางเกี่ยวกับการจ้างงานและอุตสาหกรรมสัมพันธ์ สิ่งแวดล้อม การต่อสู้กับการรับสินบน ผลประโยชน์ของผู้บริโภค วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การแข่งขัน และภาษี ซึ่งจะเห็นว่าแนวปฏิบัติ OECD ยังคงให้ความสำคัญกับประเด็นสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันมิให้บริษัทข้ามชาติ กอบโกยผลประโยชน์จากประเทศที่บริษัทข้ามชาติไปลงทุน และละเลยความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในประเทศที่ไปลงทุน

นอกจากนี้ ในปี 2553 องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (The International Organization for Standardization: ISO) ได้ประกาศแนวปฏิบัติว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมที่เรียกว่า “มาตรฐาน ISO 26000: Social Responsibility” เป็นมาตรฐานสากลที่แสดงความรับผิดชอบต่อผลกระทบของสังคมและสิ่งแวดล้อมจากการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของคนในสังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืนทางธุรกิจ (พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2553, น. 26) มาตรฐาน ISO 26000 ได้เสนอแนวทางให้ดำเนินการในทุกกระบวนการ ด้วยรูปแบบที่รับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น อย่างครอบคลุมผลกระทบของกิจการที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วย 7 หัวข้อหลัก ได้แก่ (1) ธรรมาภิบาล (2) สิทธิมนุษยชน (3) การปฏิบัติด้านแรงงาน (4) สิ่งแวดล้อม (5) การปฏิบัติที่เป็นธรรม (6) ด้านผู้บริโภค และ (7) การพัฒนาและการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ เป็นอีกองค์กรหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับประเด็นสิ่งแวดล้อม ว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการนำองค์กรไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2553, น. 28; วาริน ลิ้มะวัฒนา, 2008, น. 37)

นอกจากนี้ ในระดับสากล ได้เกิดองค์กรอิสระที่เรียกว่าองค์กรแห่งความริเริ่มว่าด้วยการรายงานสากล (Global Reporting Initiative: GRI) ได้พัฒนากรอบและแนวปฏิบัติในการจัดทำรายงานความยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้การจัดทำรายงานเกิดความโปร่งใสและเป็นที่น่าเชื่อถือต่อผู้มีส่วนได้เสีย หัวใจของการจัดทำรายงานตามกรอบของ GRI มิได้อยู่ที่การจัดทำเพื่อให้ได้ผลลัพธ์เป็นรูปเล่มเท่านั้น แต่เป็นการใช้กระบวนการของการจัดทำรายงานมาสร้างคุณค่าให้แก่องค์กรในบริบทของความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มของกิจการ ซึ่งหมายถึงผู้ที่มีอิทธิพล หรือผู้ได้รับอิทธิพล หรือได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานขององค์กร ดังนั้น จึงไม่ได้จำกัดเฉพาะการสร้างมูลค่าให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือนักลงทุน แต่รวมถึงลูกค้า ผู้ส่งมอบ คู่ค้า ชุมชน สิ่งแวดล้อมและสังคมโดยรวม (Sherman, 2009, p. 9) GRI ได้พัฒนาแนวปฏิบัติการจัดทำรายงานตามหลักไตรภาคปิยะ (Triple Bottom Line: TBL) โดยจำแนกเป็น 3 มุมมอง คือ มุมมองด้านเศรษฐกิจ มุมมองด้านสังคม และมุมมองด้านสิ่งแวดล้อม (มัทนชัย สุทธิพันธ์, 2556, น. 44) ซึ่ง GRI จะมีตัวชี้วัดที่ชัดเจนและสามารถประเมินผลลัพธ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม (อรุณี ตันติมังกร และศุภกร เอกชัยไพบูลย์, 2560) โดย GRI ระบุตัวชี้วัดออกเป็น ตัวชี้วัดประเภทข้อมูลมาตรฐานทั่วไป และตัวชี้วัดประเภทข้อมูลมาตรฐานเฉพาะด้าน ซึ่งตัวชี้วัดประเภทข้อมูลมาตรฐานทั่วไป จะประกอบด้วยตัวชี้วัดประเด็นกลยุทธ์และผู้มีส่วนได้เสียขององค์กร ประเด็นการกำกับดูแล และประเด็นจริยธรรมขององค์กร ส่วนตัวชี้วัดประเภทข้อมูลมาตรฐานเฉพาะด้าน แบ่งเป็นหัวข้อหลักดังต่อไปนี้ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการปฏิบัติต่อแรงงานและงานที่มีคุณค่า ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านสังคม และด้านความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ (สถาบันไทยพัฒน์, 2555) โดยตัวชี้วัดแต่ละประเภท จะครอบคลุมการเปิดเผยข้อมูลแนวทางการจัดการ และสะท้อนถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม ที่เกิดจากกิจการอย่างมีนัยสำคัญ หรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้มีส่วนได้เสีย (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม, 2555ข)

จากแนวปฏิบัติการจัดทำรายงานแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมดังที่กล่าวข้างต้นจะเห็นว่า ประเด็นสิ่งแวดล้อม เป็นประเด็นหนึ่งที่ทุกแนวปฏิบัติและทุกองค์กรให้ความสำคัญในการแสดง

ความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ ดัง Table 1 ที่แสดงการเปรียบเทียบหลักการ นโยบาย และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม

Table 1 Comparison of CSR's principles, policies and practices

Principles	GRI	ISO 26000	OECD 2000	UN Global Compact	เข็มทิศธุรกิจ
Environment	✓	✓	✓	✓	✓
Labor practices	✓	✓	✓	✓	✓
Human Rights	✓	✓	✓	✓	✓
Society/Fair Operating Practices	✓	✓	✓		✓
Product Responsibility/ Consumer issues	✓	✓	✓		✓
Community involvement and Development	✓	✓	✓		✓
Governance	✓	✓	✓	✓	✓
CSR Innovation	-	-	-	-	✓
CSR Report	✓	-	-	-	✓

ที่มา: สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม (2555ก, น. 176)

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรอบและแนวปฏิบัติในการจัดทำรายงานของ GRI ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั่วโลก (สถาบันไทยพัฒน์, 2554, น. 6; Joshi & Krishnan, 2010, p. 23) และเป็นแนวปฏิบัติที่แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ขององค์กรในการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม (Costa Tavares, 2018) เนื่องจากกรอบของ GRI มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย และไม่ซับซ้อน อรุณี ตันติมังกร และศุภกร เอกชัยไพบุลย์ (2560) และ Mosnja and Grzinic (2019, p. 657) กล่าวว่า กรอบของ GRI เป็นแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับมาตรฐานรายงานอื่น โดยเฉพาะ UN Global Compact และ ISO 26000 และแนวปฏิบัติของ GRI จะทำให้รายงานขององค์กรมีคุณภาพสูง น่าเชื่อถือและสามารถแสดงถึงความตั้งใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรอย่างแท้จริง ยิ่งไปกว่านั้น Mosnja & Grzinic (2019, p. 681) และ Lynch (2010, p. 40) แนะนำว่า กรอบการจัดทำรายงานของ

GRI ควรจะออกเป็นข้อบังคับสำหรับทุกองค์กร (ไม่ควรยกเว้น แม้กระทั่งองค์กรขนาดเล็ก) มากกว่าการจัดทำด้วยความสมัครใจ

การเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย

การเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมของธุรกิจเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมสะท้อนให้ผู้มีส่วนได้เสียเห็นถึงระบบจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กร และผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานขององค์กร ในขณะเดียวกัน ข้อมูลสิ่งแวดล้อมจะช่วยองค์กรในการหาแนวทางจัดการปัญหาให้ตรงจุด และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยลง

ถึงแม้ว่าในปัจจุบัน ประเทศไทยให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากกว่าในอดีต แต่การเปิดเผยข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยยังคงทำด้วยความสมัครใจ (Ratanajongkol, Davey, & Low, 2006, p. 75) และยังไม่มีกฎหมายรับรองการเปิดเผยข้อมูล ดังนั้นการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยจึงพบว่ามีน้อยมาก (มัทนชัย สุทธิพันธุ์, 2555, น. 49)

Kuasirikun and Sherer (2004, p. 637) พบว่า การเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยในปี 2536 (44%) และ ปี 2542 (45%) ไม่แตกต่างกันมากนัก การเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่จะรายงานในรูปแบบข้อมูลเชิงบรรยายและรายงานในรูปแบบที่เป็นตัวเงินน้อยมาก ขณะที่ Ratanajongkol, Davey, and Low (2006, p. 71) พบว่า การเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำ โดยมีการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมเฉลี่ยน้อยกว่าหนึ่งหน้ากระดาษ และการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมในปี 2540 ปี 2542 และปี 2544 มีแนวโน้มลดลง

ในปี 2549 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้ปรับปรุงหลักการการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการ (Principles of good corporate governance) ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยใหม่ โดยให้เริ่มใช้ในปี 2550 หลักการใหม่นี้ กำหนดให้คณะกรรมการบริษัทควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับประเด็นสังคมและสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจน ถ้าบริษัทไม่มีการรายงานนโยบายดังกล่าว บริษัทจะต้องเขียนคำอธิบายเหตุผลให้ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทราบ (กิตติมา อัครนุพงศ์, 2558, น. 74; มัทนชัย สุทธิพันธุ์, 2555, น. 5)

อย่างไรก็ตาม บริษัทไทยยังมีการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำ โดยเฉพาะในปี 2553 มีระดับการเปิดเผยต่ำกว่า 10% (ฐิติมา กิ่งแก้ว และมนวิภา ผดุงสิทธิ์, 2555, น. 14) บริษัทส่วนใหญ่จะเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมที่ไม่เป็นตัวเงินมากกว่าข้อมูลสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวเงิน และอยู่ในรูปแบบข้อมูลเชิงบรรยายมากกว่าข้อมูลเชิงปริมาณ (Suttipun & Stanton, 2012, p. 74; กิตติมา อัครนุพงศ์, 2558, น. 93) เสาวรส กรรณจิต และมัทนชัย สุทธิพันธุ์ (2557, น. 75) พบว่า แนวโน้มการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นระหว่างปี 2549 และ ปี 2554 ทั้งนี้ เนื่องมาจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้กำหนดให้เปิดเผยประเด็นสิ่งแวดล้อมไว้ในหัวข้อการกำกับดูแลกิจการ นอกจากนี้ ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม มักจะถูกเปิดเผยภายใต้หัวข้อความรับผิดชอบต่อสังคม รายงานผู้บริหารหรือสารสนเทศจากประธานกรรมการบริษัท (มัทนชัย สุทธิพันธุ์, 2555, น. 58; กิตติมา อัครนุพงศ์, 2558, น. 86) ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว การรายงานข้อมูลในรูปแบบดังกล่าว เป็นการรายงานข้อมูลที่ขาดรายละเอียด

ที่สำคัญและเป็นวิธีการรายงานที่ยังไม่มีมาตรฐาน (Non-standard approach) (Kuasirikun & Sherer, 2004, p. 642)

ผลการวิจัยของ วิภา จงรักษ์สัตย์ (2559, น. 139) พบว่า บริษัทไทยมีการเปิดเผยข้อมูลตาม ISO 26000 ด้านสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำกว่าหัวข้ออื่น ๆ และในทำนองเดียวกัน ผลการศึกษาของ Wuttichindanon (2017, p. 160) ชี้ว่า ปี 2557 บริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมในรายงานความยั่งยืนเพียง 19.51% ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมที่มีการเปิดเผยน้อยที่สุด คือ ข้อมูลด้านการเงินเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะรายการสินทรัพย์และหนี้สินด้านสิ่งแวดล้อม (จิตติมา กิ่งแก้ว และมนวิภา ผดุงสิทธิ์, 2555, น. 21; จันทนา ธนสารบริสุทธิ์ และมนวิภา ผดุงสิทธิ์, น. 33, 2558; กิตติมา อัครนพวงศ์, 2558, น. 85 ; นริศรา อยู่จรรยา และสุชาดา เจียมสกุล, 2561, น. 83) ทั้ง ๆ ที่รายการดังกล่าวค่อนข้างสำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งของการวัดระดับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการนำเอามาตรฐานการบัญชีสิ่งแวดล้อมมาใช้ (จิตติมา กิ่งแก้ว และมนวิภา ผดุงสิทธิ์, 2555, น. 21) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริษัทเกรงว่า หากมีการเปิดเผยข้อมูล อาจจะมีผลด้านลบต่อบริษัท และที่สำคัญประเทศไทยยังไม่มีข้อกำหนดให้เปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมในหัวข้อดังกล่าว (นริศรา อยู่จรรยา และสุชาดา เจียมสกุล, 2561, น. 98)

ในทางตรงกันข้าม ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมที่มีการเปิดเผยมากที่สุด คือ หัวข้อนโยบายทางสิ่งแวดล้อม และหัวข้อระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (จิตติมา กิ่งแก้ว และมนวิภา ผดุงสิทธิ์, 2555, น. 21; เสาวรส กรรณขจิต และมัทนชัย สุทธิพันธุ์, 2557, น. 75; นริศรา อยู่จรรยา และสุชาดา เจียมสกุล, 2561, น. 83) เช่น ความหลากหลายทางชีวภาพ การปล่อยก๊าซ น้ำทิ้ง ของเสีย เป็นต้น (สิรินาฏ นาคเลิศ และมัทนชัย สุทธิพันธุ์, 2559, น. 2) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ออกข้อกำหนดบังคับให้บริษัทต่าง ๆ เปิดเผยหัวข้อดังกล่าว แต่ข้อมูลดังกล่าว ปราศจากตัวชี้วัดผลการดำเนินงานของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน โดยเฉพาะดัชนีเชิงปริมาณ จึงทำให้ไม่สามารถนำระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมมาประยุกต์ใช้ให้ได้ประสิทธิภาพจริง จะเห็นได้จากผลการวิจัยของวิริยา จงรักษ์สัตย์ (2561, น. 14) ซึ่งศึกษาการรายงานข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อมตามกรอบการจัดทำรายงานของ GRI ของบริษัทในกลุ่มดัชนีเซท 100 พบว่า บริษัทดังกล่าวมีการรายงานข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต่ำเฉลี่ยเพียง 15.88% (โดยอยู่ในช่วง 0-94.1%) และมีเพียงบริษัทเดียวที่มีการรายงานข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมในระดับ 94.1% นอกจากนี้ บริษัทในกลุ่มดัชนีเซท 100 ส่วนใหญ่ (ประมาณ 75%) ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมเลย โดยเฉพาะบางประเด็นที่ต้องรายงานในลักษณะข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น ยอดรวมของการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ปริมาณการรั่วไหลของเสีย ร้อยละของวัสดุที่สามารถรีไซเคิลได้ เป็นต้น ซึ่งมีบริษัทที่มีการรายงานข้อมูลประเด็นนี้เพียง 10% (วิริยา จงรักษ์สัตย์, 2560, น. 56-59) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อมตามกรอบการจัดทำรายงานของ GRI เป็นตัวชี้วัดที่ครอบคลุมการเปิดเผยข้อมูลแนวทางการจัดการ และผลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยนำเข้าและผลผลิต รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ GRI เน้นตัวชี้วัดเชิงปริมาณ โดยเฉพาะตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ตัวเงินเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าว แสดงให้เห็นการใช้กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมมาสร้างคุณค่าให้กับองค์กรและสังคมได้

อย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง และชี้ให้เห็นถึงข้อมูลที่สะท้อนถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกิจการอย่างมีนัยสำคัญ หรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้มีส่วนได้เสีย (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม, 2555ก, น. 160) ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่า บริษัทไทยได้รับแรงกดดันจากหน่วยงานของรัฐและผู้มีส่วนได้เสีย ในการจัดทำรายงานตามกรอบการจัดทำรายงานของ GRI น้อย จึงส่งผลให้บริษัทไทยจัดทำรายงานตามกรอบการจัดทำรายงานของ GRI ในระดับต่ำ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีส่วนได้เสีย (Stakeholder theory) ที่ Deegan (2002, p. 294) อธิบายว่า ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย เป็นทฤษฎีที่ยอมรับว่า ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนสำคัญในการสร้างความอยู่รอดของกิจการ และความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียจะมีผลกระทบต่อการดำเนินงานและนโยบายการเปิดเผยข้อมูลของกิจการ

จากผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า บริษัทไทยจำนวนมากมีการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำ และนิยมเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมภายใต้หัวข้อนโยบายทางสิ่งแวดล้อม เหตุผลที่บริษัทส่วนใหญ่เปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อม เนื่องจากกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับกำหนดให้เปิดเผยข้อมูล และ/หรือ ต้องการเสริมสร้างภาพพจน์ขององค์กรต่อสาธารณชนและหน่วยงานของรัฐ หรือสร้างค่านิยมให้กับกิจการ หรือเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ของบริษัทเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Gray, Owen, & Adam, 1996, p. 93; Prayukvong & Olsen, 2009, p. 6; มัทนชัย สุทธิพันธุ์, 2556, น. 38; นริศรา อยู่จรรยา และสุชาดา เจียมสกุล, 2561, น. 85) เช่น กิจกรรมปลูกป่า หรือจัดทำโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น บางกิจการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อม เพื่อต้องการลดความเสี่ยงการต่อต้านจากสังคม อันเนื่องมาจากการดำเนินธุรกิจของกิจการที่มีความเสี่ยงในการสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมสูง (Gray, Owen, & Adam, 1996, p. 96) และถูกจับตามองจากผู้มีส่วนได้เสีย เช่น บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจปิโตรเคมีและเคมีภัณฑ์ และกลุ่มพลังงานและสาธารณูปโภค เป็นต้น (วิริยา จงรักภักดี, 2561, น. 16) ในทางตรงกันข้าม บริษัทจำนวนมากเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมน้อยมาก หรือไม่เปิดเผยเลย เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเปิดเผยข้อมูลทางสิ่งแวดล้อม บางกิจการเห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลทางสิ่งแวดล้อมเป็นความลับของกิจการ และนำมาซึ่งค่าใช้จ่ายในการรวบรวมข้อมูล อาจส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของกิจการ (Gray, Owen, and Adam, 1996, p. 103) ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว กำไรของกิจการอาจจะลดลงในระยะสั้น แต่ในระยะยาว กิจการจะมีกำไรเพิ่มขึ้น (มัทนชัย สุทธิพันธุ์, 2556, น. 48)

บทสรุป

บทความนี้ได้นำเสนอแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์กร ซึ่งเป็นแนวคิดที่ชี้ให้เห็นว่าธุรกิจเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และการที่กิจการจะมั่งคั่งและอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน กิจการจะต้องมีความรับผิดชอบต่อทั้ง 3 ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของธุรกิจ มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้โมเดลไทยแลนด์ 4.0 ประสบความสำเร็จ เนื่องจากความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของธุรกิจเป็นหัวใจสำคัญของกลไกการขับเคลื่อนที่

เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญอันหนึ่ง ที่จะทำให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากกับดักความไม่สมดุลไปสู่การพัฒนาที่สมดุล และส่งผลให้ประเทศไทยมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

จากงานวิจัยในบทความนี้ ชี้ให้เห็นว่า บริษัทไทยมีการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมในภาพรวมในระดับต่ำ และนิยมเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมเฉพาะนโยบายทางสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้กำหนดให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เปิดเผยนโยบายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายใต้หัวข้อการกำกับดูแลกิจการ แต่อย่างไรก็ตาม ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยไม่ได้กำหนดชัดเจนเกี่ยวกับการเปิดเผยรายละเอียดของข้อมูลทางสิ่งแวดล้อม และให้บริษัทดังกล่าวจัดทำรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามความสมัครใจ ดังนั้น บริษัทไทยจำนวนมากจึงเปิดเผยเพียงนโยบายทางสิ่งแวดล้อมและรายงานข้อมูลสิ่งแวดล้อมอย่างไร้คุณภาพ เพียงเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานของรัฐ และเสริมสร้างภาพพจน์ขององค์กร เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยปราศจากการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง (Prachyakorn, 2010 อ้างถึงใน Rajanakorn, 2012, p. 152) การเปิดเผยข้อมูลอย่างมีคุณภาพจะก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้บริหาร ผู้ใช้งบการเงิน และผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ช่วยลดต้นทุนของเงินทุนและลดค่าใช้จ่ายของกิจการ รวมทั้งเพิ่มกำไรในระยะยาว

บทความนี้จึงมุ่งเสนอแนวทางในการส่งเสริมให้องค์กรต่าง ๆ แสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้โมเดลไทยแลนด์ 4.0 อย่างจริงจัง โดยการจัดทำรายงานความยั่งยืนตามกรอบของ GRI เนื่องจากรายงานตามกรอบของ GRI ไม่ได้เป็นรายงานเพื่อเปิดเผยข้อมูลขององค์กรเท่านั้น แต่กรอบการจัดทำรายงานดังกล่าว เน้นกระบวนการได้มาของข้อมูลและยังมีแบบตรวจรายการ (Checklist) ที่ช่วยให้องค์กรสามารถนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ในระยะยาวได้อีกด้วย (อรุณี ดันติมังกร และศุภกร เอกชัยไพบูลย์, 2560)

หากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและหน่วยงานของรัฐ ออกข้อกำหนดบังคับให้บริษัทไทยจัดทำรายงานตามกรอบการจัดทำรายงานของ GRI เหมือนเช่นประเทศอื่น เช่น เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส เป็นต้น (Mosnja & Grzinic, 2019, p. 682) อาจส่งผลให้บริษัทไทยตื่นตัวในการทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมรวมทั้งต่อสังคมอย่างจริงจัง เนื่องจากกรอบการจัดทำรายงานของ GRI ประกอบด้วยเนื้อหาที่ชี้ให้เห็นถึงวิธีการวางแผนและกระบวนการจัดทำกิจกรรม มากกว่าเพียงแค่เป็นโครงการเท่านั้น (มัทนชัย สุทธิพันธุ์, 2556, น. 44) นอกจากนี้ กรอบการจัดทำรายงานของ GRI ยังครอบคลุมการเปิดเผยข้อมูล แนวทางการจัดการ และตัวชี้วัดผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม (Sherman, 2009, p. 10) ซึ่งกรอบของ GRI จะสร้างคุณค่าให้กับองค์กรในบริบทของความยั่งยืน เนื่องจากให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม (สถาบันไทยพัฒน์, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่กล่าวว่า ธุรกิจอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนจะต้องสร้างความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อตอบสนองความคาดหวังของสังคมและผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม ตัวอย่างเช่น บริษัท ปูนซีเมนต์ไทย (มหาชน) จำกัด หรือ SCG ซึ่งเป็นบริษัทหนึ่งในประเทศไทยที่มีการดำเนินธุรกิจด้วยการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (เอสซีจี, 2561) และเป็นบริษัทเดียวในกลุ่มดัชนีเซท 100 ในปี 2557 ที่มีการรายงานข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อมตามกรอบการจัดทำรายงานของ GRI ในระดับมากที่สุด (97.92% ซึ่งเป็นหนึ่งใน 10 บริษัทในกลุ่มดัชนีเซท 100 ที่มี

การรายงานข้อมูลตามกรอบการจัดทำรายงานของ GRI ในระดับเกิน 50%) (วิริยา จงรักษ์สัตย์, 2561, น. 12) ส่งผลให้บริษัทฯ ที่เคยประสบผลขาดทุนในอดีต กลายเป็นบริษัทในระดับแนวหน้าของเอเชียในปัจจุบัน

การผลักดันให้บริษัทไทยจัดทำรายงานดังกล่าว จะส่งเสริมให้กลไกการขับเคลื่อนโมเดลไทยแลนด์ 4.0 บรรลุเป้าหมาย แต่หากหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่นำกรอบการจัดทำรายงานของ GRI มาบังคับใช้อย่างจริงจังแทนการจัดทำรายงานด้วยความสมัครใจ ก็อาจส่งผลให้โมเดลไทยแลนด์ 4.0 ประสบความสำเร็จได้ยาก

สุดท้ายนี้ ขอน้อมนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ได้พระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือที่ระลึกในพิธีรับมอบเรือขจัดคราบน้ำมัน ซึ่งรัฐบาลเดนมาร์กน้อมเกล้าฯถวายในวันที่ 20 พฤศจิกายน 2539 (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2539) ความตอนหนึ่งว่า

“...ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาวะแวดล้อม อันเนื่องมาจากมลพิษ หรือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในที่หนึ่งใดก็ตาม ย่อมส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงที่อื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ ทุกคน ทุกประเทศในโลก จึงย่อมมีส่วนรับผิดชอบอยู่ด้วยกัน ทั้งในการแก้ไขลดปัญหาและปรับปรุงเสริมสร้างเสริมสภาวะให้กลับคืนมาสู่สภาพ อันจะเอื้อต่อการมีชีวิตรอยู่อย่างมีความสุขของตนเองและเพื่อนมนุษย์...”

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2560). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2560, สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561. <http://infofile.pcd.go.th/pcd/DraftPollutionReport2017.pdf?CFID=2263903&CFTOKEN=37416219>.
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2539). พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2561. <http://www.dmcg.go.th/detailAll/2442/pc/23/>.
- กลุ่มมิตรผล. (2561). รายงานความยั่งยืน ประจำปี 2561, สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2562. <https://www.mitrphol.com/pdf/Sustainability-Report-Executive-Summary-2018-TH.pdf>.
- กิตติมา อัครนพงศ์. (2558). การศึกษาการเปิดเผยข้อมูลการบัญชีสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ในอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย. วารสารวิชาชีพบัญชี, 11(32), 73-98.
- จันทนา ธารสารบริสุทธิ์ และมนวิกา ผดุงสิทธิ์. (2558). คุณลักษณะของบริษัทกับการเปิดเผยข้อมูลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ. วารสารวิชาชีพบัญชี, 11(30), 25-40.

- ฐิติมา กิ่งแก้ว และมนวิกา ผดุงสิทธิ์. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมตามความสนใจของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน *การประชุมวิชาการ บัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 2* (น. 1-22). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นริศรา อยู่จรรยา และสุชาดา เจียมสกุล. (2561). ดัชนีการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมกับผลการดำเนินงานของบริษัท. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 15(1), 83-102.
- พิพัฒน์ นนทนาธรณ์. (2553). *การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร: การสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน*. นนทบุรี: อิงค์ ปิยอนด์ บัค.
- มัทนชัย สุทธิพันธุ์. (2555). การเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมในรายงานประจำปีของบริษัท: กรณีศึกษาบริษัทขนาดใหญ่ 50 บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*, 34(132), 47-67.
- มัทนชัย สุทธิพันธุ์. (2556). ทางออกของธุรกิจไทยสู่หนทางแห่งการพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 36(137), 38-50.
- วิภา จงรักภักดี. (2559). การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการในประเทศไทย. *วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 8(5), 128-144.
- วิริยา จงรักภักดี. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างรายงานข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อมกับผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนีเซท 100*. รายงานวิจัยฉบับที่ 371.เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ.
- วิริยา จงรักภักดี. (2561). การเปิดเผยข้อมูลทางสังคมและสิ่งแวดล้อมตามกรอบการจัดทำรายงานของ GRI: กรณีศึกษา บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนีเซท 100. *วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์*, 12(7), 1-22.
- วาริน สิมะวัฒนา. (2008). ISO 26000 มาตรฐานใหม่ สังคมไทย. *วารสาร For Quality*, 15(131), 36-40.
- วรัท วินิจ. (2559). ระดับคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับผู้มีส่วนได้เสีย. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 39(149), 1-22.
- ศิลปพร ศรีจันเพชร. (2560). การบัญชีตามความรับผิดชอบต่อ. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ*, 6(1), 25-32.
- สถาบันไทยพัฒน์. (2554). รายงานเพื่อความยั่งยืน: *Reporting Your CSR*, สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2557. <https://thaicrs.sharefile.com/requireduserinfo.aspx?id=s128465f54404bad8&type=send>.
- สถาบันไทยพัฒน์. (2555). *ไขปัญหาเขียน SD Report ยึดกรอบ GRI สร้างความยั่งยืน*, สืบค้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2562. <http://www.thaicrs.com/2012/11/sd-report.gri.html>.
- สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม. (2555ก). *แนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ*. กรุงเทพฯ: เมจิกเพรส.
- สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม. (2555ข). *วิธีการจัดทำรายงานแห่งความยั่งยืนตามกรอบของ GRI Version 3.1*, สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2562 <http://www.csri.or.th/index.php/2012-03-19-10-53-35/2012-03-19-10-57-06/item/2247>.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*, สืบค้นเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2562. www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.
- สิรินาฏ นาคเลิศ และมัทนชัย สุทธิพันธุ์. (2559). อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการต่อการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*, 38(149), 1-37.
- สุภัทวธร ทวีจันทร์. (2556). การบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม: ความสำเร็จจูงใจหรืออย่างยั่งยืน. *วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร*, 21(1), 136-141.
- เสาวรส กรรณจิต และมัทนชัย สุทธิพันธุ์. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมและผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทในในประเทศไทย: กรณีศึกษาเปรียบเทียบบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง และอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 37(144), 67-71.
- อรุณี ตันติมังกร และศุภกร เอกชัยไพบูลย์. (2560). *GRI Standards: จากการรายงานสู่เครื่องมือการจัดการธุรกิจอย่างยั่งยืน*, สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2560 จาก <https://www.setsustainability.com/libraries/628/item/315-gri-standards>.
- เอสซีจี. (2561). *รายงานการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประจำปี 2561*, สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2562. https://scc.listedcompany.com/misc/sustainability_report/20190530-scc-sdr-2018-th-02.pdf.
- Costa Tavares, M.C. (2018). *Digital communication management*, Retrieved January 20, 2020, from <http://dx.doi.org/105772/intechopen.76221>.
- Deegan, C. (2002). The legitimising effect of social and environmental disclosures-a theoretical foundation. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 15(3), 282-298.
- Gray, R., Owen, D., & Adams, C. (1996). *Accounting and accountability: Changes and challenges in corporate social and environmental reporting*. London: Prentice Hall.
- Joshi, S., & Krishnan, R. (2010). Sustainability accounting: System with a managerial decision focus. *Cost Management*, 24(6), 20-30.
- Kuasirikun, N., & Sherer, M. (2004). Corporate social accounting disclosure in Thailand. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 17(4), 629-660.
- Lynch, B. (2010). An examination of environmental reporting by Australian state government departments. *Accounting Forum*, 34, 32-45.
- Mohd Ghazali, N.A. (2007). Ownership structure and corporate social responsibility disclosure: Some Malaysian evidence. *Corporate Governance*, 7(3), 251-266.

- Mosnja, L. & Grzinic, J. (2019). Environmental accounting in function of sustainable development of highly touristic region of Istria. *International Journal of Accounting and Financial Management*, 34, 650-689.
- Prayukvong, P., & Olsen, M. (2009). *Research paper on promoting corporate social responsibility in Thailand and the role of volunteerism. The Network of NGO and Business Partnerships for Sustainable Development*. Retrieved December 13, 2015, from http://www.undp.or.th/UNV/documents/ResearchontheCSRDevelopmentinThailand_000.pdf.
- Rajanakorn, N. (2012). *Examining corporate social responsibility in Thailand: A view from Thai companies*. Doctoral dissertation, University of Tennessee Knoxville, United State of America.
- Ratanajongkol, S., Davey, H., & Low, M. (2006). Corporate social reporting in Thailand: The news is all good and increasing. *Qualitative. Research in Accounting & Management*, 3(1), 67-83.
- Sherman, W.R. (2009). The global reporting initiative: What value is added?. *International Business & Economics Research Journal*, 8(5), 9-12.
- Suttipun, M., & Stanton, P. (2012). The differences in corporate environmental disclosures on websites and in annual reports: A case study of companies listed in Thailand. *International Journal of Business and Management*, 7(14), 18-31.
- World Business Council on Sustainable Development. (1999). *Corporate social responsibility: meeting changing expectation*. Geneva: Author.
- Wuttichindanon, S. (2017). Corporate Social Responsibility Disclosure- Choice of Report and its Determinants: Empirical Evidence from Firms Listed on the Stock Exchange of Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 38(2), 156-162.